

УДК 378.147:796.4

DOI 10.31494/2412-9208-2020-1-1-288-296

SCIENTIFIC APPROACHES OF FORMATION OF PROFESSIONAL MOBILITY OF A FUTURE SPORTS COACH-TEACHER IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

НАУКОВІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА З ВИДУ СПОРТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Iryna KVASNYTSYA,
Postgraduate student

Ирина КВАСНИЦЯ,
аспірант

<https://orcid.org/0000-0003-1718-3301>

irishakvas@gmail.com

Khmelnytskyi National University

Хмельницький національний університет,

✉ 11 Instytutska St.,

✉ вул. Інститутська, 11,

Khmelnytskyi, 29016

м. Хмельницький, 28016

Original manuscript received: January 17, 2020

Revised manuscript accepted: February 24, 2020

ABSTRACT

The article deals with theoretical and methodological basis of formation of professional mobility of sports coaches-teachers in higher educational establishments. It has been noted that under conditions of modern labor market, professional education promotes establishment of a competitive personality only in case of formation of its mobility, topicality of which is related to social demand. Scientific category of "professional mobility" is viewed as a systematic multi-level phenomenon that calls for interdisciplinary approach of research. The aim of the article is to define scientific approaches to formation of professional mobility of future coaches-teachers in higher educational establishments; he author has defined external and internal factors that affect its formation.

Scientific approaches to formation of professional mobility of a specialist in physical culture and sport have been analyzed under conditions of a higher educational establishment. The author has defined the following conceptual approaches of formation of professional mobility of a future coach-teacher in higher educational establishments: systematic, activity, personal, competence, akhiological, synergetic, prakhiological. Implementation of the obtained results envisages the following: analysis of professional mobility as an integral system that comprises interrelated and interdependent components (systematic approach); development of professional competences (mostly competence, activity components); orientation of the content of professional training of future coaches-teachers on search of more optimal ways of achieving goals in coaching practice, orientation of such methods of work on future sports teachers who would provide training of not only high-quality specialists, but also high-moral citizens (akhiological approach); formation of professionally important qualities and practical skills as means of self-development, self-organization, self-education, its growth as a subject of professional activity (personal, synergetic approaches); improvement of the process of formation of professional mobility of future physical-culture and sports-profile specialists to ensure their success in future professional activity, ability to efficiently plan and execute professional activity in future (prakhiological approach).

Key words: *professional mobility, formation of professional mobility, coach-teacher, scientific approaches.*

Вступ. Розвиток ринкових відносин, підвищення ролі фахівців у розбудові країни вимагають підвищення якості підготовки висококваліфікованих спеціалістів, що, у свою чергу, потребує модернізації професійної освіти, основним завданням якої є підготовка конкурентоспроможних фахівців з високим рівнем професійних знань, умінь і навичок та мобільністю, що відповідають науково-технічному прогресу й ринковим відносинам в економіці; виховання соціально активних членів суспільства. Зрозуміло, що професійна мобільність тісно пов'язана зі станом ринку праці та розвитком економіки в державі, а також є інструментом адаптації сучасних фахівців до змінних умов їхньої професійної діяльності.

З позиції сьогодення саме професійна мобільність є однією з важливих характеристик, яка необхідна особистості майбутнього фахівця фізичної культури і спорту для успішної самореалізації в сучасному світі. Її відсутність призводить до неможливості гнучкої орієнтації в змінних умовах. Професійна мобільність припускає володіння системою узагальнених професійних засобів, їх ефективне застосування для виконання завдань у суміжних галузях і порівняно легкий перехід від однієї діяльності до іншої.

Таким чином, у своїй освітній парадигмі сучасний заклад вищої освіти, який активно реагує на соціально-економічні тенденції часу, обов'язково повинен ураховувати той факт, що професійна освіта сприятиме становленню конкурентоспроможної особистості тільки за умови формування в неї професійної мобільності, актуальність якої пов'язана з соціальним замовленням.

Аналіз літератури показав, що на сьогодні проблема мобільності привертає все більше уваги науковців та дослідників. Цей феномен є предметом вивчення різних наук: філософії, соціології, економіки, педагогіки, психології тощо.

У педагогіці проблеми підготовки професійно мобільних фахівців різних галузей, умови формування професійної мобільності знайшли своє відображення в дослідженнях Є. Іванченко, Н. Кожемякіної, Л. Амірової, Л. Сушенцевої, Л. Вороновської та ін. (Іванченко, 2005; Кожемякіна, 2006; Амірова, 2009; Сушенцева, 2011, Вороновська, 2016). Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що на сьогодні серед науковців різні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців сфери фізичної культури та спорту розглядали Н. Воляннюк, Л. Сущенко, А. Сватъєв, Є. Павлюк, Н. Василенко та ін. (Воляннюк, 2006; Сущенко, 2003; Сватъєв, 2013; Павлюк, 2017; Василенко, 2018). Разом з тим, поза увагою вчених залишаються проблеми формування професійної мобільності майбутніх тренерів-викладачів у закладах вищої освіти.

Мета статті – визначення наукових підходів до формування професійної мобільності майбутніх тренерів-викладачів у закладах вищої освіти.

У межах дослідження використовувались загальнонаукові **методи** аналізу наукової літератури, порівняння й узагальнення. Джерельну базу теоретичного дослідження склали праці провідних учених у галузі педагогіки,

сучасні дисертаційні роботи, наукові збірники та періодичні видання.

Результати та дискусії. Процеси глобалізації та інтеграції ставлять сучасну особистість перед необхідністю постійно бути готовою до переміщень у соціальному просторі, легко адаптуватися до змінних умов праці й гнучко взаємодіяти з різними соціальними системами та суб'єктами. Тому завдання закладів вищої освіти полягає в тому, щоб шляхом формування особливих особистісних якостей підготувати таких фахівців, які б уміли пристосовуватися до мінливих умов ринку праці. Це актуалізує проблему формування професійної мобільності випускників закладів вищої освіти, забезпечення педагогічного супроводу в отриманні позиції активного суб'єкта на ринку праці, формування готовності до зміни виду або змісту професійної діяльності.

Цілком слушною є думка Р.Пріми стосовно професійної мобільності. Науковець зазначає, що професійну мобільність доцільно розглядати як *«підґрунтя ефективного реагування особистості на «виклик» сучасного суспільства, своєрідний особистісний ресурс, що лежить в основі дієвого перетворення суспільного довкілля і самого себе в ньому; системне багатогранне явище, що вимагає інтегрованого, міждисциплінарного підходу щодо дослідження; внутрішній потенціал особистості, що лежить в основі гнучкої орієнтації і діяльнісного реагування в динамічних соціальних і професійних умовах у відповідності з власними життєвими позиціями; забезпечує готовність до змін і реалізацію цієї готовності у своїй життєдіяльності; детермінує професійну активність, суб'єктність, творче ставлення до професійної діяльності, особистісного розвитку, що сприяє ефективному розв'язанню фахових проблем»* (Пріма, 2009: 101 – 102).

Професійна мобільність у сучасній науці трактується як інтегральна якість особистості, що характеризується готовністю до зміни спеціальності, професії, здатність до освоєння інновацій, нової техніки, технологій, організаційних форм діяльності, а також умінням переключатися з одного виду діяльності на інший.

Наразі спостерігається підвищення соціальної ролі фізичної культури й спорту. У суспільстві різко загострилася потребуваність фахівців фізкультурно-спортивного та фізкультурно-оздоровчого профілів, що сприяло зростанню престижу професій тренера з виду спорту, тренера-викладача з виду спорту та фітнес-тренера. На сьогодні підготовку та перепідготовку кадрів для сфери фізичної культури і спорту кваліфікаційного рівня “бакалавр” та “магістр” здійснюють 46 закладів вищої освіти. У 2018-2019 начальному році обсяги державного замовлення складали 5500 фахівців за спеціальністю 017 “Фізична культура і спорт”. Згідно зі статистичними даними Державної служби статистики України щорічно закладами вищої освіти випускається орієнтовно 6000 фахівців для сфери фізичної культури і спорту.

Процес формування професійної мобільності тренера-викладача у закладах вищої освіти зумовлено рядом зовнішніх (економічна та соціальна нестабільність умов професійної діяльності; потреба сучасного

ринку праці у кваліфікованих, компетентних працівниках; жорстка конкуренція) та внутрішніх чинників (необхідні якісні показники, що визначають майбутню конкурентоспроможність фахівця і характеризуються як сукупність професійно- та соціально-значимих якостей тренера-викладача).

Стратегія дослідження професійної мобільності майбутнього фахівця ґрунтується на методології та методологічних підходах, що зорієнтовані на певну концептуальну базу.

Концептуальними підходами формування професійної мобільності майбутнього тренера-викладача у закладах вищої освіти є системний, діяльнісний, особистісний, компетентнісний, аксіологічний, синергетичний, праксеологічний, інтегративний.

З метою вивчення професійної мобільності як цілісного комплексу взаємопов'язаних елементів основним слід застосувати системний підхід. Його головна перевага полягає в можливості підвищення ефективності діяльності всієї системи завдяки виявленню взаємозв'язків і закономірностей між її елементами.

Науковці визначають мобільність як механізм, який дозволяє особистості пристосуватися до швидко змінюваних умов соціального середовища. Отже, такий підхід характеризує професійну мобільність як систему, що об'єднує в собі взаємопов'язані та взаємозумовлені компоненти, визначає її структуру, особливості організації та механізми управління підструктурами та складовими елементами, дозволяє виявити властивості, які не притаманні системним елементам (емерджентність) (Сушенцева, 2011; Пріма, 2009; Амірова, 2009).

Аксіологічний підхід у системі сучасної освіти є актуальним і належить до проблем світоглядного характеру. Розкриваючи основні положення підходу в педагогіці як філософської проблеми, науковці визначають його провідну роль у формуванні особистості майбутнього фахівця. Значення цього підходу полягає в орієнтації професійної освіти на формування в студентів системи загальнолюдських і професійних цінностей, що визначають зокрема їхнє ставлення до своєї діяльності, до себе як людини і професіонала. Центральним в аксіології є поняття цінностей та ціннісних орієнтацій, які А. Гусейнов окреслив як "систему координат", оскільки перші належать групі або суспільству, а останні – особистості (Гусейнов, 2000: 179).

У дослідженнях Б. Ігошева аксіологічний підхід визначає спрямованість освітньо-виховного процесу на формування в усіх суб'єктів освіти ціннісних орієнтацій і світоглядних настанов, що відповідають вимогам мінливого динамічного світу (Ігошев, 2008).

На думку Є. Павлюка, аксіологічний підхід "зумовлює підпорядкування змісту фахової підготовки майбутніх тренерів-викладачів їхньому професійному становленню на основі формування в них ціннісних установок, орієнтацій і якостей, необхідних для розв'язання професійних завдань" (Павлюк, 2017: 102)

Отже, аксіологічний підхід передбачає спрямованість майбутніх

тренерів-викладачів на пошук найбільш оптимальних шляхів досягнення мети в тренерській діяльності; орієнтацію особистості на набір певних професійних цінностей та якостей; таких методів роботи з майбутніми спортивними педагогами, які б забезпечили їхню підготовку не лише як висококваліфікованих фахівців, але і як високоморальних, культурних, патріотичних громадян.

Особистісний підхід, який характеризує особистість як унікальне явище, передбачає створення відповідних умов для природнього процесу її саморозвитку та самореалізації та ґрунтується на побудові процесу формування професійної мобільності майбутнього фахівця з урахуванням особливостей сприйняття інформації, засвоєння знань та опанування навичками.

Особистісний підхід має принципове значення в професійному розвитку тренера-викладача і полягає в організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії, метою якої є засвоєння предметних знань, формування професійно важливих якостей і практичних навичок як засобів саморозвитку особистості, становлення її як суб'єкта професійної діяльності.

Діяльнісний підхід вимагає культивування дієвої позиції особистості з метою власного становлення й розвитку, професійного самовдосконалення. Для реалізації діяльнісного підходу обов'язковим є етап набуття знань, умінь і навичок, що уособлює практичний досвід людини. *Діяльнісний підхід у навчанні* передбачає відбір змісту навчальних предметів з опорою на врахування специфіки майбутньої професійної діяльності, застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і командної роботи, успішну інтеграцію в соціум і професійну самореалізацію.

Аналіз педагогічних наукових джерел виявив, що ряд науковців об'єднують особистісний та діяльнісний підходи в один (особистісно-діяльнісний). Це, на думку Л. Горюнової, обумовлює такі характеристики мобільності, як здатність фахівця аналізувати вихідний рівень свого професіоналізму, можливостей; об'єктивно оцінювати ступінь змін, що відбулися у власній особистості та діяльності, готовність фахівця до змін у життєдіяльності та ін. (Горюнова, 2006: 14).

Л. Сушенцева єдність особистісно-орієнтованого та діяльнісного аспектів визначає як полісуб'єктний підхід, який надає можливість розглядати сформованість професійної мобільності результатом цілеспрямованого професійного навчання, способом професійної самореалізації особистості (Сушенцева, 2011).

Компетентнісний підхід для предмета нашого дослідження передбачає забезпечення засвоєння студентами знань, умінь і навичок, формування метапрофесійних якостей. Відповідно до компетентнісного підходу професійна мобільність визначається наявністю/відсутністю певних компетенцій і компетентностей (Горюнова, 2006; Ігошев, 2008; Сушенцева, 2011). Використання компетентнісного підходу передбачає зміну формулювання цілей навчання, представлення їх та очікуваних результатів у вигляді сукупності компетенцій, які впливають на рівні

професійних завдань. Це залежить від поставленої мети. Компетентнісний підхід сприяє поєднанню професійної освіти й потреб ринку праці, що впливає на замовлення на фахівців роботодавцями, тобто це підхід, за якого результати освіти визнаються значущими за межами системи освіти (Калаур, 2010).

Синергетичний підхід ґрунтується на домінуванні в освітній діяльності самоосвіти, самоорганізації, самоуправління та полягає в стимулювальному чи спонукальному впливах на суб'єкт з метою його саморозкриття й самовдосконалення, самоактуалізації в процесі співробітництва з іншими людьми й собою.

Філософсько-світосприйняттєвий аспект використання ідеї синергетики знаходимо в працях провідних вітчизняних дослідників (Ткаченко, 2015; Пріми, 2009; Сушенцевої, 2011). Науковці підкреслюють діалогічність, відкритість, взаємодію, які надає синергетичне розуміння світу як ланки, що зв'язує компоненти системи, дозволяє значно підвищити її творчий потенціал.

Суттєво, що предметом синергетики в більшості джерел визначаються механізми самоорганізації, яка при цьому є упорядкуванням певних елементів, зумовлених внутрішніми причинами, без впливу ззовні.

Є. Павлюк вважає, що підхід трактує особистість майбутнього тренера-викладача як відкриту, динамічну систему, здатну до самовизначення й самоорганізації (Павлюк, 2017: 85).

Завданням праксеологічного підходу є характеристика реальних людських можливостей, визначення об'єктивних і суб'єктивних дій, сприяння становленню ідеалів і цінностей особистості, оптимізація життєдіяльності і життєзабезпечення як в індивідуальному, так і суспільному контексті.

Праксеологічний підхід сприяє раціональній організації освітньої діяльності, дає змогу виявити ефективні способи орієнтації й удосконалення професійної мобільності майбутніх фахівців фізкультурно-спортивного профілю на забезпечення їх успішності в майбутній професійній діяльності; сформувати уміння результативно планувати й виконувати фахову діяльність у майбутньому.

Висновки. Викладене вище зумовлює необхідність дослідження формування професійної мобільності майбутнього тренера-викладача в умовах закладів вищої освіти як цілісної системи з урахуванням вищезазначених загальнонаукових підходів.

Проведений теоретичний аналіз основних наукових підходів до досліджуваної проблеми дозволив розглядати професійну мобільність як:

- системне багаторівневе явище, яке потребує інтегрованого, міждисциплінарного підходу до дослідження;
- базу основу ефективного реагування особистості на виклик сучасного суспільства, своєрідний особистісний ресурс, який лежить в основі дієвого перетворення суспільного середовища й особистості в ньому;

• внутрішній потенціал особистості, що лежить в основі гнучкої орієнтації й діяльнісного реагування в динамічних соціальних і професійних умовах відповідно до власних життєвих позицій; забезпечує готовність до змін і реалізацію цієї готовності у своїй життєдіяльності.

Перспективним напрямком подальших досліджень є обґрунтування моделі формування професійної мобільності майбутніх тренерів-викладачів з виду спорту в закладах вищої освіти.

Література

1.Амирова Л. Развитие профессиональной мобильности педагога в системе дополнительного образования : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.08 / Л. Амирова. – Уфа, 2009. – 470 с.

2.Волянук Н. Психологічні засади професійного становлення тренера-викладача : автореф. дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.01 / Н. Волянук . – Київ : Б.в., 2006 . – 34 с.

3.Вороновська Л. Формування професійної мобільності майбутніх фахівців комунального господарства: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. Вороновська. – Дніпропетровськ, 2016. – 20 с

4.Горюнова Л. Профессиональная мобильность специалиста как проблема развивающегося образования в России: дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.08 / Л. Горюнова. – Ростов-на-Д., 2006. – 337 с.

5.Гусейнов А. Этика : [учебник] / А. Гусейнов, Р. Апресян. – М. : Гардарики, 2000. – 472 с.

6.Игошев Б. Организационно-педагогическая система подготовки профессионально мобильных специалистов в педагогическом университете : [монография] / Б. Игошев. – М. : ВЛАДОС, 2008. – 201 с.

7.Іванченко Є. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Є. Іванченко. – Одеса, 2005. – 262 с.

8.Калаур С. Доцільність використання акмеологічного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у ВНЗ / С. Калаур // Акмеологія в Україні: теорія і практика. – К.: КУ ім. Б. Грінченка, 2010. – № 1. – С.105-111

9.Кожемякіна Н. Соціально-педагогічні умови формування професійної мобільності майбутніх менеджерів-аграріїв: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Н. Кожемякіна. – Одеса, 2006. – 329 с.

10. Павлюк Є. Теоретичні і методичні засади професійного становлення майбутніх тренерів-викладачів у процесі фахової підготовки: дис. докт. пед. наук: спец. 13.00.04 / Є. Павлюк. – Хмельницький, 2017. – 629 с.

11. Пріма Р. Формування професійної мобільності майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: [монографія] / Р. Пріма. – Д.: ІМА-прес, 2009. – 368 с.

12. Сватъев А. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / А. Сватъев. – Запоріжжя, 2013. – 571 с.

13. Сушенцева Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : [монографія] / за ред. Н. Г. Ничкало. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011.- 439 с.

14. Сущенко Л. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту (теоретико-методологічний аспект) : дис.. ... д-ра пед. наук :

13.0004 / Л. П. Сущенко. – Запоріжжя, 2003. – 442 с.

15. Ткаченко Л. Педагогічні умови розвитку особистості в системі «учитель – учень»: контекст синергетики / Л. Ткаченко // Навчання і виховання обдарованої дитини. – 2015. – Вип. 1. – С. 101-109.

References

1. Amyrova, L. (2009) Razvyytie professionalnoj mobylnosti pedagoga v systeme dopolnyitelnogo obrazovanyya [Development of professional mobility of a teacher in the system of continuous education], (Dys. d-ra ped. nauk : specz. 13.00.08). Ufa. [in Russian].

2. Volianyuk, N. (2006) Psichologichni zasady profesijnogo stanovlennya trenera-vykladacha [Psychological basis of professional growth of a coach-teacher], (Avtoref. dys. d-ra psichol. nauk: 19.00.01). Kyiv : B.v. [in Ukrainian].

3. Voronovska, L. (2016) Formuvannya profesijnoyi mobilnosti majbutnix faxivciv komunalnogo gospodarstva [Formation of professional mobility of future specialists in communal service], (Avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.04). Dnipropetrovsk. [in Ukrainian].

4. Goryunova, L. (2006) Professyonalnaya mobylnost specyalysta kak problema razvyvayushhegosya obrazovanyya v Rossyy [Professional mobility of a specialist as an issue of developing education in Russia], (Dys. d-ra. ped. nauk : 13.00.08). Rostov-n-D. [in Russian].

5. Gusejnov, A., Apresyan, R. (2000) Yetyka [Ethics] [uchebnyk]. M. : Gardaryky. [in Russian].

6. Igoshev, B. (2008) Organyzacyonno-pedagogicheskaya sistema podgotovky professyonalno mobylnyx specyalystov v pedagogicheskom unyversytete [Organizational and pedagogical system of training of professional mobility of specialists in a pedagogical university] [monografyya]. M. : VLADOS. [in Russian].

7. Ivanchenko, Ye. (2005) Formuvannya profesijnoyi mobilnosti majbutnix ekonomistiv u procesi navchannya u vyshhyx navchalnyx zakladax [Formation of professional mobility of future economists within training process in higher educational establishments], (Dys. kand. ped. nauk : 13.00.04). Odesa. [in Ukrainian].

8. Kalaur, S. (2010) Docilnist vykorystannya akmeologichnogo pidxodu u procesi profesijnoyi pidgotovky majbutnix socialnyx pedagogiv u VNZ [Expediency of application of akmeological approach in the process of professional training of future social teachers in higher educational establishments], Akmeologiya v Ukrayini: teoriya i praktyka. K.: KU im. B. Grinchenka. 1, 105-111. [in Ukrainian].

9. Kozhemyakina, N. (2006) Socialno-pedagogichni umovy formuvannya profesijnoyi mobilnosti majbutnix menedzheriv-agrariyiv [Social and pedagogical conditions of professional mobility formation for future managers-agrarians], (Dys. kand. ped. nauk: 13.00.04). Odesa. [in Ukrainian].

10. Pavlyuk, Ye. (2017) Teoretychni i metodychni zasady profesijnogo stanovlennya majbutnix treneriv-vykladachiv u procesi faxovoyi pidgotovky [Theoretical and methodological basis of professional growth of future coaches-teachers in the process of vocational training], (Dys. dokt. ped. nauk: 13.00.04). Xmelnyczkyj. [in Ukrainian].

11. Prima, R. (2009) Formuvannya profesijnoyi mobilnosti majbutnogo vchytelya pochatkovyx klasiv: teoriya i praktyka [Formation of professional mobility of future teachers in elementary school] [monografyya]. D.: IMA-pres. [in Ukrainian].

12. Svatyev, A. (2013) Teoretychni i metodychni zasady pidgotovky majbutnogo trenera-vykladacha do profesijnoyi diyalnosti [Theoretical and methodological basis of training of future coaches-teachers for professional activity], (Dys. kand.. ped. nauk: 13.00.04). Zaporizhzhya. [in Ukrainian].

13. Sushenceva, L. (2011) Formuvannya profesijnoyi mobilnosti majbutnix kvalifikovanyx robitnykiv u profesijno-texnichnyx navchalnyx zakladax: teoriya i praktyka

[Formation of professional mobility of future qualifies staff in vocational and technical educational establishments: theory and practice] [monografiya]. In N. Nychkalo, (Ed.). Kryvyj Rig : Vydavnychyj dim. [in Ukrainian].

14. Sushhenko, L (2003). Profesijna pidgotovka majbutnix faxivciv fizychnogo vuhovannya i sportu (teoretyko-metodologichnyj aspekt) [Professional training of future specialists in physical education and sport (theoretical and methodological aspect)], (Dys. d-ra ped. nauk : 13.0004). Zaporizhzhya. [in Ukrainian].

15. Tkachenko, L. (2015) Peagogichni umovy rozvytku osobystosti v systemi «uchytel – uchen»: kontekst synergetyky [Pedagogical conditions of a person's development in "teacher-student" system: context of synergetics]. Navchannya i vuhovannya obdarovanoyi dytyny. 1, 101-109. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті аналізуються теоретико-методологічні засади формування професійної мобільності майбутніх тренерів-викладачів з виду спорту в закладах вищої освіти. Зазначено, що в умовах сучасного ринку праці професійна освіта сприятиме становленню конкурентоспроможної особистості тільки за умови формування в неї професійної мобільності, актуальність якої пов'язана з соціальним замовленням. Наукова категорія "професійна мобільність" розглядається як системне багаторівневе явище, яке потребує міждисциплінарного підходу дослідження. Мета статті – визначити наукові підходи до формування професійної мобільності майбутніх тренерів-викладачів у закладах вищої освіти. Автором визначено зовнішні та внутрішні чинники, які впливають на цей процес.

У роботі проаналізовано наукові підходи до формування професійної мобільності фахівця сфери фізичної культури і спорту в умовах закладів вищої освіти. Автором визначено, що концептуальними підходами формування професійної мобільності майбутнього тренера-викладача в закладах вищої освіти є системний, діяльнісний, особистісний, компетентнісний, аксіологічний., синергетичний, праксеологічний. Упровадження отриманих результатів передбачає: вивчення професійної мобільності як цілісної системи, що об'єднує взаємопов'язані та взаємозумовлені компоненти (системний підхід); розвиток фахових компетентностей (переважно компетентнісний, діяльнісний підходи); спрямованість змісту фахової підготовки майбутніх тренерів-викладачів на пошук найбільш оптимальних шляхів досягнення мети в тренерській діяльності, орієнтацію таких методів роботи з майбутніми спортивними педагогами, які б забезпечили їхню підготовку не лише як висококваліфікованих фахівців, але й високоморальних громадян (аксіологічний підхід); формування професійно важливих якостей і практичних навичок як засобів саморозвитку, самоорганізації, самоосвіти особистості, становлення її як суб'єкта професійної діяльності (особистісний, синергетичний підходи); вдосконалення процесу формування професійної мобільності майбутніх фахівців фізкультурно-спортивного профілю на забезпечення їхньої успішності в майбутній професійній діяльності, уміння результативно планувати й виконувати фахову діяльність в майбутньому (праксеологічний підхід).

***Ключові слова:** професійна мобільність, формування професійної мобільності, тренер-викладач, наукові підходи.*